

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

Redigerad af Erik Lindgren och Georg Löwegren.

N° 2.

Februari 1871.

10:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, två riksdaler riksmünt. — Bref till tidningen adresseras: *Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm.*

Om frö och fröodling.

Hvar och en, som aldrig så litet sysselsatt sig med trädgårdsodling, har utan tvifvel gjort den erfarenheten, att det ej sällan är svårt att erhålla dugligt frö. De vanligaste blomsterfröen, som erhållas i fröhandeln, är det i allmänhet icke så mycket att klaga öfver; köksväxtfröen äro deremot ofta dåliga, gro icke, eller äro de blandade med andra sorter, än namnet angifver, eller ock äro de af ömtåliga varieteter, som icke passa för vårt klimat. Förr odlade fröhandlarne sjelfva en stor del af de frön de höllo sina kunder tillhanda. Trädgårdsmästaren odlade äfven en stor del af sitt behof, men detta slags odling har mer och mer aftagit, troligen till följe af de senare somrarnes för fröodling i allmänhet otjenliga väderlek, och man tyckes ha fått i sitt hufvud, att det är billigare och tillika beqvämare att från utlandet inköpa sitt frö, än att sjelf odla så mycket som deraf kan mogna hos oss. Fröhandlarne äro naturligtvis nödsakade att vända sig till utlandet för att erhålla sitt fröbehof, då inom landet ej finnes något att tillgå, och det är ej heller meningen, att klandra dem för det, ej heller därför att det utländska fröet oftast är sämre än det svenska; de rå icke för att de ofta få döda eller förfalskade sådana. Meningen härmed är blott att göra trädgårdsodlarne uppmärksamma på nyttan att sjelfva odla allt frö som kan mogna hos oss, åtminstone för eget behof, äfven om dermed är förenadt så mycket arbete, att man kunde köpa vida mera utländskt frö för hvad det hemodlade kostar att frambringa; det utländska blir i sjelfva verket likväl mycket dyrare derigenom att efter sådant erhålles en vida sämre skörd. Många icke sällan förekommande missförstånd emellan trädgårdsägare och trädgårdsmästare skulle äfven derigenom komma att försvinna, att icke tala om misshaget af »Chefen i köket» och mångahanda förgämler och svikna förhoppningar dessutom.

Vi veta att här i landet odladt hvitkålsfrö lemna en ojemnförligt bättre skörd än sådant från utlandet införskrifvet, namnen må i priskurranterna lofva huru mycket som helst. Samma är förhållandet med kålrötter och rofvor. Morötter och palsternackor, hvartill frö här odlats, blifva jemnare och vackrare och äro ej så mycket utsatta för att bli angräpnade af mask, som de

af utländskt. Arter lemna omkring 20 procent högre afkastning och af bättre beskaffenhet efter frö, odladt hos oss; ja nästan alla här odlade frön lemna bättre skörd, än sådana från utlandet inköpta. Nästan alla köksväxtvarieteter hafva tillkommit genom *hög kultur*, och kunna bibehållas rena och äkta endast genom *hög kultur*, d. v. s. i för hvarje särskild sort lämplig, väl bearbetad och gödslad jord, jemte nödig omsorg i öfrigt. Man kan till och med betydligt förbättra en sort, genom att till frö alltid utvälja de bästa exemplaren, eller åtminstone, såsom från arter och dylikt, aflägsna de sämsta. Jag har hört en godsegare omtala, att hans rättare för några år sedan hittat ett ovanligt rågax, hvarur kornen samlats, sätts i god jord och förökats så, att förliden höst deraf utsätts flera tunnor; sorten har visat sig mycket mera gifvande, än vanlig råg. Att åkerbruksväxter sålunda kunna förbättras, var väl förut ej obekant, ej heller att de efter några års vanlig odling gerna återgå till den vanliga formen; men det lemna ett ytterligare bevis för nyttan att så ofta som möjligt på nämnda sätt förbättra de växter man odlar.

Alla växter, som icke lemna frö samma år de säs, såsom kål, kålrötter, rofvor, morötter, rödbetor, palsternackor m. fl., måste öfvervintras på tjenligt sätt, för att utplanteras våren derefter. I flera år har jag med fördel dertill begagnat en kallbänk, lika bred som längden på bänkfönsterna, 1½ fot hög på baksidan och i fot på framsidan, med tvärsparrar som på en vanlig bänklåda. I denna kallbänk har inlagts sand, hvori fröstockarne i upprätt ställning inslagits. Kålhufvudena hafva ställts vid baksidan, och i toppen har skurits ett kors genom de flesta bladen, som lättat stockens genombrytning, och framtill i bänken hafva rotsakerna haft sin plats. I början af hösten, då frostnätterna ej äro så starka, är det nog att betäcka bänken med fönster; men då kallare väderlek inträder, påläggas gamla luckor, bräder eller bakar på fönsterna, och derofvanpå ett lager löf; omkring bänken lägges pall af samma ämne, tillräckligt tjockt att hindra kalens inträngande. Vid mildväder öppnas bänken och allt som finnes skämdt bortrensas; det faller af sig sjelft, att bänken åter igentäckes, så att det vid tilltagande köld ej kan frysa in. I april för-

minskas betäckningen småningom, tills den kan alldeles borttagas; man kan sedan, under nätterna, täcka med mattor, tills fröstockarna kunna planteras ut på kalljord. I en sådan bänk kunna de, genom luftning och fönsternas aftagande, till en början om dagarna och senare äfven om nätterna, på tjenligt sätt förberedas för utplantering.

Att fröstockar kunna förvaras inslagna i sand eller jord i kallare är allmänt bekant, men jag har ej funnit detta öfvervintringssätt så tjenligt, som det ofvannämnda, emedan de då icke kunna förberedas för utplanteringen.

I jordhög på ett torrt ställe har jag äfven öfvervintrat fröstockar sålunda, att först har lagts ett hvarf rötter, icke tätare än att litet jord fått rum emellan, derofvanpå ett lager jord, så tjockt att rötterna väl betäckts, så ett hvarf rötter o. s. v. Om högen är 4 fot bred i bottnen och 3 à 4 fot hög, med sluttande sidor, så att toppen slutar i en kam, är den bäst; längden kan göras efter behof. Vid tilltagande köld har högen täckts med löf eller strö, men så mycket får ej påläggas på en gång, att betäckningen tager värme. Jag har ej försökt öfvervintra kål på detta sätt, men tror att det låter sig göra om alla bladen först afskåras en tum från stocken och den får ligga och torka ett par dagar innan den nedlägges. Samma olägenhet vidlåder äfven detta öfvervintringssätt, som det i kallare, att fröstockarne ej kunna förberedas för utplanteringen, utan måste man genom täckning med halm, som småningom borttages, söka skydda dem mot det hastiga ombytet, sedan de äro utplanterade, hvilket alltid blir ofullkomligt.

Jorden der fröstockarna skola utplanteras bör, af orsaker som förut nämnts, hafva god växtkraft, gödslad ett år förut med kreatursgödsel samt om hösten väl bearbetad. Har man tillgång på superfosfat, bör sådan vid höstgräfningen tillsättas. Fröen innehålla mycken fosforsyra, och gödsling med superfosfat till fröstockar är således lämplig. Det har visserligen påståtts att jorden till fröodling bör vara mager, men detta har jag ej annat än i högst få fall funnit fördelaktigt och jag kan således ej rekommendera sådan jord. Nyss före planteringen gräfves och jemkrattas på vanligt sätt.

Såvida man ej kan bereda ett afstånd af minst 300 fot emellan hvarje varietet af de kålartade växterna (kål, kålrötter, rofvor, rättikor, rädisor m. fl.) bör man ej odla mer än en sort hvarje år. Arter hafva deremot bevarats rena i många år, med endast 5 fots mellanrum, dock bör man i så fall söka sammanställa dem som äro så olika i tidighet, att den tidiga sorten afblommat innan den senare börjat, eller, om sådant icke låter sig göra, sammanställer man de skrynkliga mærgärterna, och i så fall de gröna varieteterna bredvid hvarandra och de hvita för sig. De s. k. sockerärterna böra vara mera aflägsna från spritärterna, än ofvan nämnts. I all-

mänhet bör man ej odla för många varieteter till frö för hvarje år, ej heller ställa dem nära hvarandra; den som befattar sig med fröodling känner nog hvilka växter som hafva förvandtskap med hvarandra och undviker att sammanställa dem. Nu något om sjelfva odlingen:

Hvitkål utplanteras temligen djupt, 2 fot mellan hvarje, på den dertill beredda jorden, så tidigt som möjligt på våren; en lindrig frost skadar dem ej, om de blifvit förberedda som ofvan nämnts. Man tillser sedan att ogräset bortrensas och jorden uppluckras, samt att starka käppar nedsättes, hvarvid stänglarna fastbindas, hvarefter de tillväxa. Inträffar torka så att vattning erfordras, måste sådant ske, som vid vattning i allmänhet, grundligt, d. v. s. 3 à 4 trädgårdskannor vatten på hvarje fröstock; det behöfver deremot icke ske så ofta, en, högst två gånger i veckan kan vara nog; jorden bör likväl efter hvarje vattning uppluckras sedan den något torkat. Är sommaren kall och våt, bör man aftoppa stänglarna sedan de satt tillräckligt antal fröskidor, äfvensom helt och hållet borttaga de sist framkomna, hvilket underlättar mognaden. Då fröen mognat eller frost befaras, upptagas fröstånden med rötterna och upphängas på luftigt ställe att torka, hvarefter fröen när som helst kunna rengöras.

Kålrötter och Rofvor kunna sättas något tätare än hvitkål, 2 fot mellan raderna och 1 1/2 fot mellan rötterna i raden, uppbindningen kan ske på så sätt, att man uppslår pålar omkring sängen och derpå spikar läkter vid lagom höjd, för stänglarna att hvila emot. Toppning och bortskärning af skott erfordras vanligen ej, för öfrigt behandlas de som hvitkål.

Rättikor behandlas efter utplanteringen som hvitkål.

Rädisor. Af de i april färdiga utväljas de vackraste och inplanteras en och en i små krukor, som underhållas i bänk tills de kunna utplanteras på kalljord, hvarest de behandlas som hvitkål. De särskilda formerna och färgerne måste sättas på godt afstånd från hvarandra, för att ej urarta.

Blomkål har jag odlat på två sätt: genom att på hösten utvälja vackra hufvud och inplantera i krukor; öfvervintrade i kallt, torrt växthus nära glaset och utplanterade på våren hafva de gifvit temligen ymnigt frö, som jag väl hört ontalaskulle bli odugligt, men hvilket jag icke funnit vara fallet. Det andra sättet består deruti att välja någon låg, tidig sort; den s. k. »Haage's Erfurter Dwärg» är den bästa, om den kan erhållas äkta; men det är ej så lätt det, trots det höga priset. Frön deraf säs i låda eller bunke i januari och sättas nära glaset i ett växthus, der det är 10 à 12 graders värme. Sedan plantorna uppkommit och någorlunda stadgat sig, »utskolas» de på en ej för varm bänk, och då de blifva lagom stora, utplanteras de på 1 fots afstånd på en annan för dem tillredd bänk, der

de få kvarstå och bära frö. Om några dåliga hufvuden visa sig deribland, bortskäras de och användas, så att endast de vackraste och liktliga få bära frö. Om kall och fuktig väderlek inträffar på eftersommaren, uppsättes en »kur» af bänkfönster omkring fröstånden, de sist framkomna stänglarna afskäras och de öfriga toppas, och jorden hålles torr, hvilket allt påskyndar mognaden. På detta sätt erhålles en gång ett helt skålpund frö af yppersta beskaffenhet, hvaraf 66 ort i en fröhandel betaltes med — 10 rdr, också en uppmuntran; frö med samma namn men af sämre beskaffenhet noteras i utländska priskuranter 200 rdr pr skålpund och deröfver.

Morötter utplanteras på 2 fots afstånd mellan raderna och $1\frac{1}{2}$ fot mellan hvarje i raden; de senare framkomna blommorna bortskäras, på det de öfriga må förr mogna. Frökronorna afskäras hvartefter de mogna, hopbindas i knippor och upphängas på luftigt ställe att torka.

Rödbetor behandlas efter utplanteringen som hvitkål.

Palsternackor, Persilja och Scorzonera har jag öfvervintrat utan betäckning der de vuxit samt om våren bortgrävt jorden vid ena sidan och borttagit de sämsta, så att de kvarblifna fått 12 tum mellanrum. Jorden återföres naturligtvis och sängen jemnas. Skötas för öfrigt som kålrötter och rofvor, men frökronorna insamlas hvartefter de mogna. Kruspersiljan är något ömtåligare än bladpersiljan, hvarföre det är säkrast »inslä» rötter deraf.

Rödlök utplanteras på hösten, 6 tum mellan hvarje, 2 tum djupt på en rabatt vid en vägg, mur eller plank, mot söder, och betäcket med ett 6 tums tjockt lager långt strö, som borttages om våren innan löken alltför mycket växt upp. Renhållning och vattning vid behof faller af sig sjelft. Stöd anbringas på så sätt, att man nedslår pålar på sidorna, hvarpå spikas läkter 18 tum från marken; på dessa läkter läggas käppar, först på tvären 6 tum emellan, hvilka fastbindes vid läkterna, sedan läggas käppar öfver dem på längden, med samma afstånd; hvarje lökstängel får då sin särskilda ruta. Är fröet moget, eller starkare frost befares, upptages löken helt och hållet och upplägges eller hänges i knippor att torka.

Hvit Holl. Lök (Syltlök) behandlas som rödlök, med undantag af att man af den väljer medelstora lökar och till dem använder mager jord. Både rödlök och syltlök kunna äfven utplanteras på våren, tidigt, men fröet mognar då något senare.

Ärter trivas bäst på väl uppgödd och beredd lermylla; aska och superfosfat äro tjenliga gödningsämnen, att hösten förut tillblanda. Landet indelas så att hvarannan säng blir 4 fot, och hvarannan $2\frac{1}{2}$ fot, med 1 fots gångar som vanligt. På de smala sängarna uppdragas 2 fåror, 6 tum från gången, 3 tum djupa, hvari ärterna

läggas 2 å 3 tum från hvarandra, hvarefter jorden jemnstrykes. Då ärterna blifvit 3 å 4 tum långa bortskyfflas ogräset och plantorna kupas, d. v. s. litet jord uppdrages till stöd för dem. Riset anbringas samtidigt på så sätt, att i mitten af sängen sättes en rad ris så högt som man vet att ärtsorten blir, och en rad på hvarje sida 3 tum från gången, detta ris kan vara något lägre och slutta emot midtelraden. Det händer somliga år att ärterna bli högre än riset, oakadt man sökt afpassa detsamma, och att topparna vilja lägga sig omkull; detta böra de icke få göra, ty skörden blir derigenom mindre och af sämre beskaffenhet. I så fall får man nedslå pålar, hvarpå spikas läkter, så högt nödigt är, till stöd. Ärtskidorna insamlas och uppläggas till ytterligare torkning, hvarefter de mogna. På de 4 fots sängarna emellan ärterna kan naturligtvis odlas andra växter, dock böra låga sådana föredragas. Det faller af sig sjelft att man äfven kan med fördel odla ärter till hushållet på samma sätt; har man jorden i högsta bördighet, är det nästan nödvändigt.

Störbönor, sådana som numera förekomma i handeln lönar ej mycket odla till frö, ty de mogna icke, deremot finnes en tidig sort med långa, breda skidor ännu kvar från »den gamla goda tiden», som odlas af några äldre trädgårdsmästare, hvilka icke gerna »släppa ut» dem; de komma väl dock, detta oakadt, i sinom tid ut; de äro mycket tidigare och bördigare än de i handeln tillgängliga och mogna alla någorlunda goda somrar. Kan denna sort erhållas, bör den läggas omkring den 24 Maj på en afsvalnad bänk eller i lådor, 1 tum mellan hvarje, och sedan de uppkommit och blifvit lagom stora, utplanteras de på 4 fots breda sängar, med 4 rader och 15 tum emellan plantorna i raden. Det är fördelaktigt äfven med bönor, att endast plantera hvarannan säng, i hvilket fall hvarannan användes för andra växter. Störas som vanligt med 2 rader. Man lemna endast de först framkomna 6 å 8 skidorna till frö, de öfriga afplockas och användas i köket. Då nattfroster befaras, afplockas fröskidorna och uppläggas på luftigt ställe att torka.

Svårskrypbönor. Om man kan erhålla en sort som lönar odla frö utaf, så behandlas de som störbönor, med undantag att de ej störas.

Bondbönor utsätts tidigt på våren der de skola bära frö; de bättre varieteterna hafva benägenhet att urarta, hvarföre man bör vara litet omsorgsfullare med frösängen, än med dem som odlas för hushållet.

Spenat bredsås tunnt på en 4 fots bred säng om våren så fort jorden reder sig, nedtrampas fot för fot, jorden jemnas och betäcket med ett 1 tums tjockt lager brunnen gödsel; afståndet mellan de fröbärande plantorna bör vara åtminstone 6 tum. Då mesta fröet är moget, upptagas hela stånden och uppläggas till torkning, hvarefter det kan urtröskas med slaga.

Man kan dessutom samla frö af många andra växter, hvilkas odling likväl är så en-

kel, att det ej anses nödigt här anföra något derom. G. E—n.

Fruktråds odling.

Några ord om fruktrådsodlingen i Sverige i allmänhet och plantering af fruktråd på åkrar isynnerhet.

Då man i södra och till en del äfven i mellersta Tyskland ser nära nog all åkerjord fullplanterad med fruktråd, till stor fördel för detta land, så ligger den frågan nära till hands, hvarföre ingenting göres i samma väg inom vårt land. Kan man antaga att den svenska jorden i allmänhet är så mycket dåligare, att dettalläger hinder i vägen för en dylik odling? Ingalunda. Felet ligger säkert deruti, att vi ännu icke gjort några försök i den vägen, och det tyckes som om en dylik odling synes hafva åtskilligas mening emot sig, ty man har sett att så snart frågan om plantering på åkerfälten blifvit väckt, strax en person kommit med invändningar för att, som det vill synas, liksom genast qväfva den spirande plantan. Insändaren vill icke tillråda en allmän plantering af fruktråd på all åkerjord, men hvar och en som eger jord; torde se till, om ej någon del deraf lämpar sig för anläggning af en fruktrådsplantering. Man begynne med litet, för att efterhand utvidga sin plantering allt mer och mer. Att en sådan odling blefve lönande, kan ej betvivlas; man betänke blott hvilken massa frukt årligen införes, dels frisk, dels torkad (sviskon, torkade körsbär, äpplen, päron etc.) Finnes god afsättningsort ej allt för aflägsset, kan frukten afsättas efterhand, men saknas denna fördel, kan frukten torkas eller användas till vin.

Hvilken god sak vore det icke, om rätt många med allvar toge i tu med fruktodling i stort. Hvilket rikt fält finnes icke här att verka på. Huru många skyddade platser och bördiga dalar finnas det icke inom vår gamla, kära Skandinaviska halfö, som skulle lämpa sig för en sådan odling och som nu blott vänta på företagsamhet i detta fall, för att bidraga till att göra vårt land till ett bland de mest välsignade i Europa. Men måtte detta ske snart! Som det nu är, är det långt ifrån så, som det borde och skulle vara; ty hvad får man se om man kastar en blick öfver det hela? Icke ens vid de betydligare herregårdarne finner man fruktrådgårdarne i det skick de borde vara, och hurudan är i allmänhet trädgårdsmästarens ställning såväl i ena som andra afseendet? — Men för att hålla oss till ämnet, så skulle från dessa herregårdar, hvaraf vårt land till icke ringa del består, på mångahanda sätt kunna spridas kunskap i och intresse för fruktrådsodling, om herregårdarnes egare litet bättre insåge det allmännas, och det kan tilläggas, sina egna sanna fördelar, bättre än för närvarande är fallet. Antag t. ex. att fruktråd och bärbuskar uppdrogos på herregården och utdelades till underlydande bönder och

torpare, och att nödig undervisning om plantering och vård af de utdelade träden och buskarne meddelades, hvilket gagn skulle icke derigenom tillskyndas det hela; ty hvad som göres för vår allmoge, gagnar det hela, enär det är på dess skuldror hela samhällsbyggnaden hvilat. Men tillgår det på detta sätt? En och annan gång visserligen, men allmänt är det icke och undantagen höra ännu till regeln; ty genom ökad lyx och ökad njutningslystnad med thy åtföljande ökade behofver, måste godsegarne i allmänhet söka skaffa sig så stora inkomster som möjligt af sina hemman och torp, hvilka derföre öfverlätas åt deras brukare på de mest tryckande och orimliga vilkor och det gifves ofta nog ingen annan säkerhet för brukaren, än jordegarens godtfinnande. Under sådana förhållanden, som äro vida allmänna än mången torde tro, kan man icke begära af brukaren att han hvarken skall kunna eller vilja göra uppoffringar för anläggande af fruktrådsplanteringar, hvaraf kanske ensamt jordegaren skulle draga nytta; ty för brukaren finnes ingen säkerhet, att han skall få skörda någon frukt af de träd han planterat. Då jordegaren, hvilken skulle ha största gagnet af dylika planteringar, i anseende till det värde hvarmed hans egendomar derigenom skulle ökas, icke heller gör något för saken, så ligger häri förnämsta orsaken hvarför fruktrådsplantering hos oss icke vill taga fart, så som den kunde och borde. — Lyckligtvis gifvas dock numera icke så sällsynta undantag och vi kunna således hoppas på bättre tider för vår fruktrådsodling.

Vilkoren för en lycklig framgång vid plantering af fruktråd vare sig i trädgård, på åker eller äng äro: god jordmån på ej för torr, men från stående grundvatten fri botten. Är botten icke fullkomligt syrfri, måste torrläggning ske genom en grundlig afdikning. Dernäst är skydd mot de starkare vindarne önskvärd. De skadligaste äro merendels SW., W. och NW. Dessutom måste träden skyddas mot skadedjurs och betande kreaturs åverkan. Mot åverkan af människor gifvas inga skyddsmedel; men blefve fruktodlingen mera allmän, skulle nog frukten, likasom våra sädesgrödor, vinna skydd genom det allmänna rättsmedvetandet och fruktstöder således ingalunda inträffa.

Jordmånen kan med omtanke och arbete förbättras. Om t. ex. jordmånen utgöres af sand med torr grund, tillrådes att upptaga gropar af 3 fots djup och 10 fots diameter, hvar efter botten täckes med ett 1/2 fots lager lera och den öfriga delen af gropen med torf och matjord. Sådana gropar äro öfverallt å torr grund fördel-

aktiga. Groparna göras helst i ordning på hösten och plantering verkställes på våren. Höstplantering är äfven fördelaktig, då den kan ske tidigt, isynnerhet i fråga om körsbär och tidiga päronsorser, dock endast på mera torr och varm jordmån. Det är lätt att inse det skydd mot starka vindar är nödvändigt, ty om än träden fortkomma i ett blåsigt läge, så blåsa dock

frukterna ned för tidigt, o. s. v. Huru ock ett träd är upptaget, så behöfver det i allmänhet stöd*).

(Forts.)

*) Detta erkännes fullkomligt, i fall träden äro något högstammiga, eller äro temligen stora då de utplanteras. Träd som utplanteras såsom små, synnerligast om de äro uppdragna med helt låga stammar, kunna deremot mycket väl utplanteras, utan att dervid föreses med störrar. Red.

Vattenväxter för aquarier.

(Slut fr. nr 1.)

2. Simmande växter.

Salvinia natans, L. *Rhizocarpeae*, södra och mellersta Europa. En liten täck simmande ormbunke. Växten dör dock om hösten och man samlar då sporer, hvilka på denna växt förefinnas bland rötterna, och sår dessa om våren i med vatten fyllda tallrikar e. d., som ställas i fönstret i ett varmt rum, och så snart unga plantor utbildats, slås dessa i aquarier. Vi ha icke funnit hvarken växten eller sporer till densamma utbjudas i några af de priskuranter vi erhållit.

3. Sumpväxter.

Houttuynia cordata, Thunberg, *Saurureae*, Japan, Kina. Ur en krypande rotstock uppskjuter en $\frac{1}{2}$ – $1\frac{1}{2}$ fot hög stängel med skaftade hjertformiga blad och en ensam vit blomma i toppen. Planteras antingen i krukor, som nedsänkas i vattnet, eller fritt i jord, som lagts i botten af aquarier. Kostar hos Laurentius i Leipzig omkring 60 öre.

Marsilea aegyptica, Delile, *Rhizocarpeae*, Egypten. En liten täck ormbunke. Planteras i krukor, hvilka nedsänkas i vattnet blott så djupt att vattnet står litet öfver krukans. Om vintern bör krukans blott till $\frac{1}{4}$ af sin höjd stå i vattnet eller ock tages den ur aquarier och ställes på fat, hvori hålles något litet vatten. Utom denna odlas flera andra arter hörande till samma slägte. Flera af dem kunna erhållas hos Laurentius i Leipzig och kosta omkring 60 å 75 öre.

III. Växter till sommaraquarier.

Med sommaraquarier menas sådana, i hvilka vattenväxter underhållas endast under sommaren. Sådana kunna både placeras i boningsrum, lusthus, korridorer, på balkonger och i det fria och i dessa kunna inrymmas bland andra äfven alla dertill passande vattenväxter, som förefinnas vilda hos oss. Här följer ett litet urval.

1. Äkta vattenväxter.

Callitriche vernalis L., *C. autumnalis* L., m. fl. *Callitriche neae*, växa vilda hos oss. Trifvas väl i aquarier planterade å dess botten, äro dock icke synnerligen vackra och böra derföre användas blott i brist på andra växter som kunna vegetera under vattenytan.

Ceratophyllum demersum, L., och *C. submersum*, *Ceratophylleae*, växa äfven vilda hos oss. Utmärkt vackra, finbladiga växter. Planteras å botten af aquarier.

Hottonia palustris, L., *Primulaceae*, Sverige.

En utmärkt vacker växt för aquarier, med rika, saftigt gröna, kamlikt findelade blad och rosenröda, blekröda eller hvita blommor, som uppsticka öfver vattenytan. Planteras å botten af aquarier.

Myriophyllum alternifolium, DC., *M. spicatum*, L. och *M. verticillatum*, L., *Haloragaceae* äro utmärkt vackra, finbladiga växter med små hvita blommor och växa vilda hos oss. De vegetera under vattenytan, endast uppskjutande blomaxen öfver densamma. Planteras å botten af aquarier.

Polygonum amphibium, L., *Polygoneae*, Sverige i dammar etc. Bladen aflånga, flytande på vattnet, blommorna ljusröda, vackra, i 2–3 tum långa ax. Planteras å botten af aquarier; fordrar temligen stor plats.

Ranunculus aquatilis, L., *Ranunculaceae*, Sverige. Af hufvudsakligen denna art har i nyare tider bildats ett växtslägte *Batrachium*, och som sönderdelats i flera arter, hvilka alla ha hvita blommor ofvan vattenytan och för det mesta findelade blad. Växten är vacker, men nästan för storväxt för aquarier. Plantor, uppdragna af frön i aquarier, torde få svagare växt och befinnas lämpligare. Planteras å botten af aquarier.

Trapa natans, L., sjönöt. *Onagrarieae*, mell. Europa. En ettårig växt, som blott förekommer i djupt vatten och frambringar nötter af omkring 1 tum diameter, försedda med 4 tornar. Simbladen i en rosett rutformiga, blommorna små hvita. Anses lämpligast att odlas i dammar eller sjöar i det fria, emedan växten lär bli oanslig i aquarier. Nötterna förvaras öfver vintern i vatten, uttömmas om våren i vattnet der växten skall odlas, då nötterna snart gro. Lärer förr funnits vild i Sverige. Plantor kunna fås hos Laurentius i Leipzig och kosta omkring 75 öre.

2. Simmande växter.

Hydrocharis morsus ranae, L., *Hydrocharideae*, Sverige etc. i stillastående vatten. En utmärkt vacker, flytande planta med njurformiga blad och hvita blommor. Trifves väl i aquarier. Efter slutad blomning i september, bildar sig på växten knopplökar som lossna och falla till botten. Man samlar dessa, öfvervintrar dem frostfritt i vatten och låter dem om våren gro i med vatten fyllda krukor i fönstret, innan plantorna laggas i aquarier.

Utricularia vulgaris, L., vattenlök, *Lentibu-*

larieae, Sverige. En ganska märkvärdig växt, hvars odling i aquarier är af stort intresse. Från en fritt i vattnet simmande bladrossett af findelade blad höjer sig en blomklase af brungula blommor. Den unga plantan växer på slammet i botten, men så snart blomskafvet utvecklas, fylla sig på bladen befintliga blåsor med luft, så att växten höjes till vattenytan och uppskjuter blomskafvet öfver vattnet. Växten bildar groddlökar liksom föregående, genom hvilka fortplantning på samma sätt eger rum.

3. Sumpväxter.

Acorus Calamus, *L.*, kalmus *Aroideae*, Sverige. Är föga lämplig för aquarier i boningsrum; bättre passande att plantera i dammar i det fria.

Alisma Plantago, *L.*, *Alismaceae*, Sverige, allmän. Vacker och tjenlig till aquarier. Planteras i jord å aquariets botten.

Butomus umbellatus, *Lin.*, vattenviol, *Butomeae*, Sverige, temligen allmän. En bland våra skönaste vattenväxter. Är dock lämplig endast för större aquarier i hvilkas bottenjord växten planteras.

Calla palustris, *L.*, *Aroideae*. Sverige i kärr. En vacker växt, som fortkommer bäst antingen planterad i krukor, hvilka nedsänkas 1 å 2 tum under vattenytan, eller ock odlad i uti aquariet bildade stenpartier.

Caltha palustris, *L.*, *Ranunculaceae*. Sverige allmän. Odlas som föregående. Torde dock, såsom varande allt för allmän, föga komma att användas.

Hippuris vulgaris *L.*, *Hippurideae*, Sverige allmän. En vacker växt, som planteras å botten af aquariet.

Iris Pseudacorus, *L.*, vattensvärdslilja, *Irideae*, Sverige. En vacker i vattnet fortkommande svärdslilja, som dock passar endast för större aquarier.

Lobelia Dortmanna, *L.*, *Lobeliaceae*, Sverige. En intressant växt, som växer 1 å 1½ fot under vattenytan, uppskjutande blomklasarna med sina ljusblåa blommor öfver vattnet. Är en för aquarier utmärkt växt. Planteras i botten af aquariet och fortkommer bäst i sand.

Menyanthes trifoliata, *L.*, vattenklöfver, *Menyantheae*. Sverige allmän. Planteras i krukor som nedsänkas 1 å 2 tum under vattenytan.

Sagittaria sagittifolia, *L.*, pilört, *Alismaceae*, Sverige. En bland de vackraste växter för sommaraquarier. Planteras i aquariets bottenjord.

Typha augustifolia, *L.*, och *T. latifolia*, *L.*, kafveldun, *Typhaceae*, Sverige. Vackra men temligen stora växter för aquarier. *Typha minima*, *Hoppe*, Schweiz etc., är mindre och därför lämpligare (kan erhållas hos Laurentius i Leipzig och kostar omkring 60 öre). Planteras antingen i krukor, som nedsänkas i vattnet, eller fritt i aquariet.

Sparganium, igelknopp, *Typhaceae*. Alla till detta intressanta slägte hörande, hos oss vildväxande arter äro tjenliga till aquarier. Planteras fritt å botten af aquariet.

Dessa äro de växter, som hufvudsakligen anses böra ifrågakomma för odling i aquarier för boningsrum. Många andra gifvas dock, som äro tjenliga dertill, men för att icke göra denna förteckning alltför lång, hafva vi icke velat upptaga flera för denna gång. *E. L.*

Torkning och färgning af blommor, gräs och mossa.

(Slut fr. nr 1.)

Då lådan blifvit fylld med blommor, lägger man några icke för stora svafvelstycken, jemte något svafveltråd på en tallrik, som inställes på botten af lådan, hvarefter svafvet antändes. Lådan tillslutes nu och alla fogar tillstoppas noga. På två motsatta sidor af lådan äro anbringade två små hål, hvilka kunna tillslutas med korkar eller träproppar. Dessa hållas öppna medan svafvet brinner, under ungefär 5 å 8 minuter, och tillslutas först när lådan blifvit fullkomligt fylld med svafvelångor. Efter 24 timmars förlopp öppnas lådan, och om blommorna då äro tillräckligt svafvlade, hafva de antagit en hvit färg. De upphängas nu på ett torrt, luftigt, men skuggigt ställe, t. ex. på en luftig vind, för att torkas, och sedan de blifvit torra, erhålla de åter sin naturliga färg. Då detta är gjordt, doppas blommorna i en blandning bestående af 1 del skedvatten och 11 delar rent vatten; man afskakar derefter detta och upphänger dem åter på samma plats som förut, för att torkas.

Torkning af blommor i sand. Man tager fin hvit flodsand, och tvättar den, då den är torr

låter man den gå igenom ett fint såll. Den slås nu i ett lerfat eller annat kärl och hålles öfver elden, och då den blifvit dugtigt genomvärd, blandar man till den ett par lod fint pulveriserad hvalrat (spermaceti) och ett par lod stearin, hvilket väl inarbetas i sanden, och då denna svalnat, låter man den flera gånger gå genom ett såll. Man har nu i beredskap en låda af 3 å 4 tums höjd, hvilken är sålunda inrättad, att man kan draga ur sjelfva botten och på den nedre fjerdelen af lådan anbringas en stältrådsflätning, så pass gles, att sanden lätt kan löpa igenom den. I lådan fylles nu, af den på ofvanbeskrifna sätt beredda sanden, så mycket att sanden räcker något litet uppöfver stältrådsflätningen. Nu lägges ett hvarf blommor ofvanpå sanden och täckes med ett tunnt lager sand. På detta sätt kan man lägga 3 å 4 hvarf blommor i lådan, med ett tunnt lager sand emellan hvarje. Lådan täckes derefter med glas och sättes på ett ställe der hon är fullkomligt utsatt för solen. Är väderleken varm, kan man efter några dagars förlopp uttaga blommorna, hvilket tillgår sålunda,

att botten drages ur lådan, hvarigenom sanden rinner ned igenom ståltrådsflätningen, utan att rubba blommorna ur deras läge. De tagas der- efter försigtigt upp ur lådan och förvaras på ett ställe hvarest de äro skyddade för väderlekens vexlingar. De bibehålla i sådant fall sin form och färg i flera år.

Då man nedlägger blommorna i lådan, för att torkas, är det dock nödigt att iakttaga nå- gra försigtighetsreglor. Alla dubbla och rörfor- miga blommor måste läggas sålunda, att sjelfva blomman är vänd uppåt, på det sanden må kom- ma in i blomman och omkring hvarje enskildt blomblad samt blomman derigenom komma att bibehålla sin form. Alla enkla och flata blom- mor läggas deremot med stjelken uppåt. Vill man torka calceolarier, måste man fylla hvarje blomma invändigt med sand.

Färgning af immorteller. Vid färgning af *Ammobium alatum* användes, för att gifva denna en röd färg, anilinrött (*Anilin fuchsin*), som upp- löses i sprit och derefter förvaras i en väl kor- kad flaska tills det skall begagnas. Är det en- dast få blommor, som skola färgas, köper man helst litet upplöst anilin. Man håller kokhet- vatten i ett glaseradt lerkärl och slår derefter så mycket af färgen deri, att vattnet blir vac- kert rött, och sedan hållas blommorna så länge deri, tills de insugit så mycket, att de blifva starkt färgade. De sköljas derefter i kallt vatten och torkas, upphängda på ett luftigt ställe. Skar- lakansrött erhålles genom en blandning af anilin- rött och anilinviolett till lika delar. — För att gifva blommorna violett färg, användes anilinvio- lett; blå färg erhålles genom användande af a- nilinblått, hvartill sättes något litet svafvelsyra, och innan blommorna neddoppas i färgspadet, bör detta hållas kokande i 5 å 8 minuter. Bland- dar man lika delar anilinviolett och anilinblått, får man derigenom vackert violettblå blommor. — För att frambringa citrongul färg, upplöses pikrinsyra i kokande vatten, hvilket sedan hål- les i ljumt. Blommorna hållas deri så länge, att de hunnit insupa tillräckligt med färg, men sköl- jas icke. Pikrinsyran är giftig och är derföre för- sigtighet af nöden vid dess användande. Oran-

gegul färg gifvas blommorna genom användande af anilinorange, hvarvid de behandlas på sam- ma sätt som vid färgning med anilinrött.

Vid färgning af *Xeranthemum annuum* kan man, i fråga om de hvitblommande varieteterna, gå tillväga på samma sätt som med *Ammobi- um*. De rödblommande erhålla en lifvigare färg genom att de nyss afskurna blommorna doppas i en blandning af en del skedvatten och 9 de- ler rent vatten.

Gullblommade *Helichrysum* erhåller en vac- ker skarlakansröd färg genom att doppas i upp- löst borax.

Öfriga immorteller färgas i allmänhet på samma sätt som *Ammobium*. För att gifva dem en grön färg, upplöser man 1 lod indigo-kar- min och 2 lod alun i en kanna kokande vatten, och blommorna hållas deri tills de äro fullkom- ligt färgade, men de sköljas icke efteråt. Vill man hafva dem röda, violetta eller blå, måste man först utdraga deras naturliga färg, hvilket sker genom att doppa dem upprepade gånger i såpvatten*). Sjelfva färgningen tillgår som med *Ammobium*.

Färgning af prydnadsgräs. Prydnadsgräs fär- gas, om de skola blifva röda, violetta, blå eller gula, på samma sätt som *Ammobium*. Skola de bli karmosinröda behandlas de på samma sätt som *Xeranthemum* och skola de bli gröna fär- gas de på sätt som om gröna immorteller härof- van finnes uppgifvet. Gräs fordrar dock att ligga längre tid i färgspadet, än blommor, för att taga till sig färgen.

Färgning af mossa. Mossa färgas med 1 lod indigokarmin och 2 lod alun, upplösta i 1 kan- na kokande vatten eller på samma sätt som för gröna immorteller härofvän finnes uppgifvet. Mos- san måste, innan hon neddoppas i färgspadet, vara väl rengjord och hopbuntad, och sedan hon in- sugit tillräckligt med färg torkas hon i luften. Skall mossan bli ljusgrön, sättes $\frac{1}{2}$ qvintin pi- krinsyra till den ofvan nämnda blandningen.

(Efter D. Havet.)

*) På några ställen i utlandet ha vi sett att blommorna, i stället för denna doppning i såpvatten, blekas i solskenet.

Red.

Minneslista för trädgårdsodlare i februari 1871.

Krukväxterna. I förra delen af månaden hålles temperaturen ännu jembförelsevis låg, men i samma mån solen stiger högre, dess verkan blir större och dagarnes längd ökas, höjes tem- peraturen. Frisk luft insläppes under klara da- gar eller mild väderlek så mycket som möjligt. Krukväxter, som nu icke blomma eller icke ha mer utvecklade blomknoppar, kunna nu med för- del omplanteras. Med fortplantning genom sätt- qvistar kan början göras.

Drifning af blomsterlökar, syrener m. m. d. fortsättes, för att ha jenn tillgång på blommor.

Drifbänkarne. För att kunna erhålla melo- ner någorlunda tidigt, lägges nu ofördröjligen en s. k. melonkur för melonplantors uppdragning. Efterhand lägges äfven bänkar till rädisor, per- silja, spenat etc.

Sand till gångarne hemköres.

Stående vatten, som vid möjligen inträffande töväder förekommer å gräsplaner eller trädgårds- land måste skyndsamt beredas aflopp.

För öfrigt hänvisas till föregående minnes- lista.

Kortare uppsatser och notiser.

Observationer gjorda vid Piteå.

V å r	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869	1870
Gråal blomnade	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vinbär	30/5	27/5	10/6	26/5	3/6	24/6	20/5	23/5	24/5
Krusbär	22/5	3/6	14/6	6/6	28/6	28/6	19/6	16/6	15/6
Hägg	6/6	2/6	16/6	10/6	26/6	26/6	30/5	19/6	20/6
Syrén	16/6	21/6	30/6	2/6	14/6	20/6	30/5	18/6	18/6
Rönn	18/6	—	27/6	3/7	5/7	18/6	4/7	4/7	24/6
Apel *)	—	—	27/6	25/6	4/7	18/6	25/6	25/6	25/6
Smultron	—	4/6	17/6	1/7	4/7	12/6	2/7	2/7	19/6
Sådd	—	—	14/6	—	12/11/6	23/30	17/18/6	29/5	27/18/5
Nattfrost natten till	13/14	1/6	—	12/13/30/5	—	—	21/5	—	—
d:o d:o	12/14/25/6	—	—	—	—	—	5/7	—	—
H ö s t.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nattfrost föga eller icke skadlig	6/8	17/15/9	28/5	—	—	—	21/	30/6**	25/6**
d:o skadade dahlier, bönor o. dyl.	—	10/10/6/10	29/8/30/5	—	—	—	22/8	31/8	16/9/17/9
d:o hvarigenom allt ömtåligt bort-	—	—	—	—	—	—	—	—	—
frös	16/0	6/10	27/9	11/9/2/9	—	—	—	3/10	4/10

*) Pyrus baccata.

**) Icke alls skadlig hos mig.

Jordnötter. Utom den i förra numret omnämnda *Arachis hypogaea*, L., förekomma äfven åtskilliga andra växtarter, hvilka matnyttiga produkter fått namn af jordnötter, om ock något oegentligt, då det är rot- eller stamknölar som fått detta namn. Hit höra: *Apios tuberosa*, Pursh. (*Glycine Apios*, Linné); *Carum Bulbocastanum*, Koch. (kallas äfven jordkastanje); *Cyperus esculentus*, Linné (kallas likaledes jordmandel); *Lathyrus tuberosus*, Linné (kallas äfvenledes jordmöss och ardacker). — *Apios tuberosa*, tillhörande ärtfamiljen (*Leguminosae* eller *Papilionaceae*), härstammar från norra Amerika. Skjuter 8—12 fot långa rankor och blommor i aug., sept. med brunaktigt köttröda, väluktade blommor. På de vidt kringlöpande rottägorna (rotstocarne?) förefinnas temligen stora ätliga knölar. Anses kunna uthärdas i det fria hos oss å skyddade platser. Fordrar lös jordmån. Fransmannen Lamare-Picqout, som gjort resor i norra Amerika, är hufvudsakligen den som fästet uppmärksamheten på denna växt och han fann att knölarne, kokade, liknade potatis i smak men voro betydligt rikare på qväfve och derföre ganska närande. Odlingen af denna växt i stort är emellertid besvärlig för rankornas och de vidt omkring löpande rötternas skull. I smätt skulle växten möjligen förtjena att odlas. — *Carum Bulbocastanum*, tillhör familjen *Umbelliferae*, och växer vild på åkrarne i södra och vestra Europa. Rotknölarne, som i vildt tillstånd uppnå $\frac{1}{2}$ å 2 tum diameter, bli större då växten odlas i bördig jordmån. De äro utvändigt svartaktiga, invändigt hvita, smaka likt äkta kastanjer och kunna ätas antingen råa, stekta eller stufvade med smörsås och hållas för att vara ganska närande. Fröet sås om hösten emedan det, sådt på våren, sällan gror. Så snart plantorna bli synliga om våren, företages rensning och gallring, så att afståndet mellan plantorna blir 3—4 tum. På hösten äro rötterna färdiga att använda, men de hålla sig äfven goda kvarstående i jorden öfver vintern; men så snart de börjat skjuta fröstänglar blifva de dock trädiga och onjubar. Det gifves åtskilliga varieteter, näml. *stor persiljebladig*; *stor alpeller palsternäckbladig*; *portugisisk* och *kretisk*. Hvilka af dessa varieteter ega företräde hos oss är oss icke bekant. — *Cyperus esculentus*, tillhör familjen *Cyperaceae* och växer vild i södra Europa och norra Afrika samt odlas temligen mycket i Egypten, Italien, Spanien, Portugal och södra Frankrike. På rötterna af denna växt bildas utlöpare, hvarå bildas knölar som lära kunna uppnå storleken af hasselnötter, ehuru vi icke sett några så stora. Dessa knölar äro söta och synnerligen välsmakande och ätas till desert samt användas äfven till mandelmjök och såsom kaffesurrogat. Kokade äro de föga välsmakande, utan ätas derföre företrädesvis rå. Märkligt är att dessa knölar lära innehålla 16 % olja och de lära derföre användas till oljepressning. Växten fortplantas genom knölarne, hvilka under vintern förvaras

torra och om våren utläggas i lätt, sandig, näringsrik jord på 6—8 tum afstånd från hvarandra, 3 å 4 knölar på hvar ställe och ett par tum djupt. Före läggningen blötas knölarne i vatten, tills de svälla. Upptagas om hösten och de som skola användas till utsättning följande vår, förvaras helst i sand eller jord å en fullkomligt frostfri plats. — *Lathyrus tuberosus* tillhör familjen *Papilionaceae* och växer vild i mellersta och norra Europa samt flerstädes äfven i Sverige. Har temligen stora, välsmakande knölar, som ätas kokade till kötträtter etc. Fortplantas både genom frö och genom knölarne, hvilka läggas på 5—6 tum afstånd från hvarandra. Växten, som fullkomligt uthärdar vintern i det fria hos oss, fordrar kraftig, lerhaltig jord. Har dock det felet att den sprider sig starkt och kan derföre bli ett rätt besvärligt ogräs. E. L.

L. A. Ringius.

Annonser.

E. Wilh. Tjäders fröhandel är i huset n:o 1 Stora Nygatan 1 trappa upp, midt emot Elektriska Telegrafstationen. Kataloger såväl öfver Frö- som Trädskoleäster och Dahlier utdelas gratis.

Th. E. Hellsten
Upsala

rekommenderar sin väl sorterade *fröhandel*; Priscourant för detta år hvilken utkommer i medlet af innevarande februari månad öfversändes derefter per post till respektive requirenter då adress uppgifves till ofvanstående.

Med detta nummer följer såsom bihang: **Priskurant för år 1871, å Frön och växter från C. J. Wallin, Upsala.**

Innehåll.

Om frö och fröodling. — Fruktträdsodling, (forts.). — Vattenväxter för aquarier, (slut). — Torkning och färgning af blommor, gräs och mossor, (slut). — Minneslista för trädgårdsodlare i februari 1871. — Observationer gjorda vid Piteå. — Jordnötter.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1871.